

Usnesení

8. 11. 2010
21. 04. 2011 / J

Krajský soud v Českých Budějovicích rozhodl jako soud odvolací v senátě složeném JUDr. Mileny Babkové a soudců JUDr. Petra Fořta, PhD. a Mgr. Jiřího Straky v právní věci žalobce P V , nar. , trvale bytem nám. Přemysla Otakara II. 2/2, České Budějovice, tč. , zastoupeného JUDr. Vladimírem Papežem, advokátem se sídlem nám. Přemysla Otakara II. č. 32, 370 01 České Budějovice, proti žalované O V , nar. , trvale bytem , zastoupené Mgr. Petrem Nesporým, advokátem se sídlem Puklicova 52, 370 04 České Budějovice, o zaplacení částky 1.246.217,- Kč s příslušenstvím, o odvolání žalobce proti rozsudku Okresního soudu v Českém Krumlově ze dne 9.6.2010, č.j. 15 C 1880/2009-91, **t a k t o :**

Rozsudek soudu prvního stupně **se z r u š u j e** a věc se vrací okresnímu soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Napadeným rozsudkem soud prvního stupně zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal zaplacení částky 1.246.217,- Kč s příslušenstvím (výrok I.) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. (II.)

Okresní soud vycházel ze zjištění, že účastníci v průběhu dědického řízení učinili prohlášení zaznamenané v protokolu sepsaném dne 19.7.2007 (protokol o jednání před soudním komisařem) ještě před tím, než byla uzavřena dohoda dědiců o vypořádání dědictví. Prohlásili v něm, že po skončení dědického řízení nechají zaměřit stavbu kolny dosud umístěnou na parcele KN č. 3166 s tím, že žalovaná poté převede vlastnické právo k této kolně na pozůstalého syna zůstavitele (na žalobce) a současně mu zajistí přístup k této kolně. Účastníci tehdy také prohlásili, že s těmito úvahami bylo společné jmění manželů vypořádáno a oni nežádali, aby bylo v dědickém řízení řešeno oddělené vlastnické právo žalobce k stavbě kolny. Ohledně tohoto prohlášení okresní soud v odůvodnění napadeného rozsudku uvedl, že se nejedná o právní úkon, protože jsou v něm neurčitě vymezeny jak nemovitosti, tak i práva a povinnosti jednajících osob. Stavba kolny není podle okresního soudu jako věc v právním slova smyslu (nemovitost) řádně specifikována a pro práva a povinnosti účastníků, které jsou v prohlášení zmiňovány, jsou použity zcela neurčité pojmy (převede vlastnické právo, zajistí přístup). Tuto neurčitost nemůže soud odstranit žádným výkladem. Okresní soud poukázal i na to, že žalobce následně napadl uzavřenou dědickou dohodu odvoláním, avšak vzal je zpět a odvolací řízení bylo zastaveno. I tato okolnost podle okresního soudu znamená, že ujednání účastníků bylo již v době uzavření dědické dohody problematické. Okresní soud se výslovně nezabýval námitkou žalobce, že při uzavírání dědické dohody vycházel ze shora uvedeného prohlášení, a jen proto uzavřel pro něj nevýhodnou dědickou dohodu, podle které se mu dostalo toliko zlomku majetku, na který by měl ze zákona nárok. Okresní soud považoval za podstatné, že prohlášení, které bylo zaprotokolováno v průběhu dědického řízení, není

právním úkonem, ale jen nezávazným slibem žalované, že pro žalobce něco učiní. Uzavřel, že byt' lze nesouhlasit s následným jednáním žalované, která svůj slib nesplnila, přičemž žalobce se splněním jejího slibu počítal při uzavírání dědické dohody, kterou by zřejmě jinak v takovém znění neuzavřel, je jednání žalované právně nenapadnutelné. Dědic má možnost dohodnout se na jakékoliv úpravě dědění, případně uzavřít dohodu, podle které nezdědí vůbec nic.

Výrok o nákladech řízení okresní soud odůvodnil poukazem na ust. § 150 o.s.ř. s ohledem na to, že celý spor byl vyvolán chováním žalované a s připomenutím, že obdobě postupoval Krajský soud v Českých Budějovicích v dědickém řízení.

Proti tomuto rozsudku se včas odvolal žalobce. V odvolání uvedl, že se okresní soud nesprávně omezil výlučně na zodpovězení právní otázky, zda předmětné prohlášení je právním úkonem, z něhož pro žalovanou vyplývá právně vymahatelný závazek. Vytýkal soudu prvního stupně, že při zjišťování skutkového stavu vycházel pouze z obsahu samotného prohlášení obsaženého v protokolu notáře. Neprovedl důkaz výsledkem soudního komisaře, notáře JUDr. Zdeňka Melichara, který měl objasnit, za jakých okolností a podmínek bylo rozhodnuto o vypořádání společného jmění manželů a za jakých okolností byla uzavřena dohoda o vypořádání dědictví. Měl také prokázat, že mezi účastníky byl ujednan závazek žalované v budoucnu na žalobce bezplatně převést vlastnické právo k nemovitosti a zřídit věcné břemeno přístupu. Podle odvolatele je třeba prohlášení účastníků považovat za právní úkon, z něhož vyplývají právně vymahatelné závazky. Z protokolu vyhotoveném v dědickém řízení vyplývá přesná specifikace parcely č. 3166 a přesná specifikace kolny umístěné za domem čp. který se na shora vedené parcele nachází. Z popisu podle odvolatele vyplývá, že kolna spadá mezi zákonné součásti a příslušenství uvedeného domu a také to v jaké obci a katastrálním území se nemovitosti nacházejí a u jakého jsou vedeny katastrálního úřadu. Odvolatel poukázal i na to, že součástí dědického spisu je rovněž znalecký posudek oceňující dům čp. s příslušenstvím a pozemek č. 3166. Ve znaleckém posudku je dopodrobna vymezena stavba kolny a specifikace pozemku. Bezplatnost převodu vyplývá podle odvolatele ze všech okolností, stejně jako povinnost zřídit věcné břemeno přístupu ke kolně. Podle odvolatele lze učiněný právní úkon vyložit podle § 35 občanského zákoníku a tak odstranit na první pohled se jevící neurčitost. Z celého protokolu vyhotoveného v dědickém řízení, jednoznačně a určitě vyplývají všechny podstatné náležitosti smlouvy budoucí.

Žalobce své odvolání ještě doplňoval. V doplnění ze dne 6.10.2010 uvedl, že žalovaná mu způsobila škodu v žalované částce a náhradu této škody požaduje. Pravděpodobně se také na úkor žalobce obohatila, přinejmenším ve formě nepřímého úmyslu. Nesplnila svou povinnost vyplývající z ujednání učiněného mezi ní a žalobcem v rámci dědického řízení. Dle dohody o vypořádání dědictví činil dědický podíl žalované 98,55 %, zatímco dědický podíl žalobce odpovídal 1,45 %. Tento nepoměr měl být vyrovnán právě tím, že se žalovaná zavázala převést na žalobce vlastnické právo ke stavbě kolny a také pozemek, na němž se kolna nachází, se současným umožněním přístupu k tomuto objektu, to vše bez úplaty. Žalovaná podle odvolatele tento závazek nerespektovala a dotčenou nemovitost darovala své

dceři, která nemovitosti prodala kupní smlouvou ze dne 25.7.2008 manželům . za 2.200.000,- Kč. Proto už poté nemohla žalovaná dostát své povinnosti, ke které se zavázala v dědickém řízení. Podle odvolatele šlo v případě ujednání účastníků v dědickém řízení o právní úkon, který měl směřovat ke vzniku, změně nebo zániku práv a povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.

Při odvolacím jednání konaném 6.10.2010 žalobce vedle výsledku svědka JUDr. Zdeňka Melichara, notáře a soudního komisaře, navrhl i výslech účastníků s poukazem na to, že byl již navržen také v žalobě. Zdůraznil, že právní úkon, který byl učiněn, musí být posuzován v kontextu všech okolností, které v té době byly, tedy v souvislosti s tím, co je zaznamenáno v dědickém spise.

V dalším svém doplnění odvolání (ze dne 11.10.2010) žalobce uvedl, že žalované se dopustila porušení právní povinnosti, která jí vyplývala z ujednání učiněného mezi účastníky v dědickém řízení před soudním komisařem. Podle odvolatele je nutno za právní úkon považovat celý protokol podepsaný oběma účastníky a jeho obsah je nutno posoudit podle vůle stran v okamžiku jeho uzavírání. Jednalo o shodný projev vůle, účastníci byli vázáni protokolem v celé jeho podobě. Podle žalobce se jedná o právní úkon učiněný svobodně, vážně, určitě a srozumitelně. Převést objekt kůlny do výlučného vlastnictví žalobce bylo možno a tuto povinnost žalovaná nesplnila. Naopak darovala kolnu i pozemek spolu s ostatními nemovitostmi své dceři, která veškeré nemovitosti prodala. Podle odvolatele žalovaná svým jednáním způsobila žalobci škodu, případně získala bezdůvodné obohacení. Jednalo se u žalované o úmyslné jednání ve formě úmyslu nepřímého. Nemohlo tak dojít k promlčení nároku žalobce. Vlastnické právo současných vlastníků kolny a pozemku žalobce nezpochybňuje.

Při odvolacím jednání dne 13.10.2010 žalobce odkázal na ust. § 424 o.z. upravující odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům. Poukázal na to, že žalovaná vyjádřila v dědickém řízení svůj souhlas převést nemovitosti do vlastnictví žalobce a vědomě tuto svou povinnost porušila. Náhrada škody může být v takovém případě důvodná i tehdy, když jednání škůdce nedosahuje intenzity protiprávnosti. Jestliže žalovaná postupovala v rozporu se svým slibem, nebyla v dobré víře, která je podle odvolatele potřebná pro důvodnost námítky promlčení. Pokud by žalovaná splnila svůj slib, žalobce by získal určité hodnoty a ty jsou vyjádřeny ve znaleckém posudku, který žalobce předložil se žalobou. Když je nezískal, jde o jeho škodu. Pokud žalovaná argumentovala v odvolacím řízení tím, že se žalobce proti ní dopustil trestného činu, odvolatel namítal, že dříve došlo k porušení povinnosti ze strany žalované. Podle odvolatele jde o desetiletou promlčecí lhůtu v souvislosti s úmyslným porušením povinnosti.

Žalovaná se k odvolání vyjádřila také několikrát. Ve vyjádření ze dne 11.8.2010 uvedla, že z protokolu o dědickém řízení nevyplývá právně závazná povinnost žalované k převězení předmětné kolny do vlastnictví žalobce. Není tam uvedeno, do kdy má být budoucí smlouva uzavřena, takže toto ujednání není svým obsahem smlouvou o smlouvě budoucí ve smyslu § 50a občanského zákoníku. Z protokolu o dědickém řízení nevyplývá, zda

měla být předmětná kolna převáděna bezplatně. Bezplatnost nemohla vyplývat podle žalované z toho, jakým způsobem bylo vypořádáno společné jmění zůstavitele a žalované a z toho, jaké hodnoty připadly jednotlivým dědicům podle dohody o vypořádání dědictví, protože sám žalobce si byl vědom toho, že s ohledem na svůj způsob chování a vztahy se zůstavitelem nemá na dědictví po zůstaviteli morální nárok. Žalovaná odkazovala na to, že pro platnost smlouvy ohledně nemovitostí je nutné, aby projev vůle byl učiněn písemně tak určitě, aby obsah byl zřejmý i třetím osobám. Již to, že je třeba nějaké dokazování ohledně obsahu, znamená, že jasné závazky ze samotné listiny nevyplývají. Nevyplývá z ní ani to, že by měl být přístup ke kolně zajišťován právě zřízením věcného břemene, když přístup lze realizovat i zřízením nájmu či bezúplatného práva přístupu (výpůjčka pozemku) nebo i prodejem pozemku. Není zřejmá ani trasa případného věcného břemene, ani to, zda by mělo být zřizováno ve prospěch osoby či ve prospěch nemovitosti, ani to, zda věcné břemeno by mělo být zřizováno doživotně či na časově omezenou dobu. Ujednání o převedení kolny či zřízení přístupu k ní není součástí dohody o vypořádání dědictví ani součástí usnesení o schválení dohody dědiců o vypořádání dědictví. Nejedná se tak o právně závaznou povinnost žalované. Navíc se ve vlastním ujednání nehovoří o převádění vlastnictví k pozemku. Žalovaná ve vyjádření zdůrazňovala také to, že žalobce se dopustil vůči žalované trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197 odst. 1 trestního zákona a porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1 a 2 trestního zákona a to dne 30.7.2007 a dne 13.8.2007. Byl za to pravomocně odsouzen trestním příkazem Okresního soudu v Českých Budějovicích. Žalovaná uvedla, že i pokud by měla morální závazek převést na žalobce nemovitosti, za situace, kdy se vůči ní dopustil trestního jednání, nebylo možno na ní požadovat, aby jej učinila vlastníkem objektu a zřizovala mu oprávnění přístupu k němu. Poukazovala též na ust. § 630 o.z. o vrácení daru, které je podle ní možno analogicky použít na situaci, kdy je požadováno bezplatné převedení vlastnictví a bezplatné zřízení přístupu. Žalovaná zdůraznila svou námitku promlčení vznesenou u okresního soudu s tím, že subjektivní promlčecí lhůta by v každém případě začala běžet už ve chvíli, kdy se žalobce dozvěděl, že zamýšlený převod nebude realizován. To podle ní nastalo v okamžiku, kdy žalovaný podal v dědickém řízení odvolání, což bylo v druhém týdnu července 2007. Žalovaná trvala na tom, že neměla nikdy žádnou právní povinnost převést na žalobce vlastnické právo k nemovitostem ani zřídit jakékoliv věcné břemeno. Žalobce vzhledem k neurčitosti protokolu o dědickém řízení nemohl ani podat žalobu na nahrazení projevu vůle. Škoda by musela vzniknout již v momentě, kdy žalovaná odmítla splnit morální závazek převést na žalobce předmětné nemovitosti. Nemohla vzniknout až v době, kdy žalovaná pozbyla vlastnické právo k předmětným nemovitostem. Proto je podle žalované nárok, pokud by nějaký byl, promlčen.

V doplňujícím vyjádření ze dne 8.9.2010 žalovaná uvedla, že promlčen by byl i nárok na bezdůvodné obohacení a dokládala to judikaturou Nejvyššího soudu (30 Cdo 1331/2007, 25 Cdo 968/99).

Při odvolacím jednání dne 6.10.2010 se žalovaná vyjadřovala stejným způsobem a stejným způsobem i argumentovala. Doplnila pak své vyjádření podáním ze dne 11.10.2010, ve kterém však reagovala pouze na případné zpochybnění vlastnictví kolny

a pozemku avšak vzhledem k tomu, že žalobce vlastnictví třetích osob nezpochybňoval, jsou tyto argumenty bez významu.

Při odvolacím jednání dne 13.10.2010 žalovaná odkazovala na své argumenty, které vznášela proti tvrzení, že svým jednáním porušila dobré mravy, konkrétně připomínala trestné činy žalobce vůči ní. Podle jejího názoru nemůže jít o náhradu škody, ale jen o případné bezdůvodné obohacení, protože žádné porušení právní povinnosti ani dobrých mravů zde nebylo. Ohledně promlčení uváděla, že nález Ústavního soudu argumentující s dobrou vírou při námitce promlčení se týkal náhrady za nemajetkovou újmu a nelze jej použít pro námitku promlčení v této věci. Znovu zdůrazňovala, že k předmětné dohodě nelze přistupovat jako k platné, a právě proto nemohlo dojít ani k porušení dobrých mravů.

Odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek podle § 212a odst. 1 a 5 o.s.ř. a dospěl k závěru, že odvolání žalobce je důvodné.

Odvolací soud sdílí skutkový i právní závěr soudu prvního stupně, pokud se týká ujednání, ke kterému došlo mezi žalobcem a žalovanou (oběma jako dědici po zůstaviteli L. V. (otci žalobce a manželovi žalované)) dne 19.7.2007 při jednání před soudním komisařem JUDr. Zdeňkem Melicharem. Odvolací soud upřesňuje právní názor soudu prvního stupně jen tak, že účastníci učinili písemný dvoustranný právní úkon, ve kterém souhlasně prohlásili, že nechají po skončení dědického řízení zaměřit stavbu kolny na parcele č. 3166 a žalovaná C. V. se zavázala poté smluvně převést vlastnické právo na žalobce P. V. a zajistit mu přístup k této kolně. Je nepochybné, že oba účastníci projevili shodnou vůli, aby žalovaná na žalobce převedla nemovitost, o jejíž identitě neměl ani jeden z účastníků žádné pochybnosti, a to takovým způsobem, aby tuto nemovitost mohl žalobce užívat odděleně od ostatních nemovitostí, jejichž příslušenstvím do té doby byla. Je zřejmé, že oba účastníci zamýšleli, aby žalobce měl ke svému vlastnictví, které mu žalovaná takto slíbila, přístup. Zároveň je však nepochybné, že právní úkon, který byl takto učiněn, je absolutně neplatný z hlediska ust. § 37 odst. 1 o.z., jak správně uvedl soud prvního stupně. Jedná se v podstatě neplatnou smlouvu o smlouvě budoucí. Neplatnost je dána, jak správně také uvedl soud prvního stupně, tím, že nemovitost, která měla být převedena, není jednoznačně identifikována a není specifikováno, jakým způsobem a v jakém rozsahu měl být přístup k ní zajištěn. Není kromě toho uvedena žádná lhůta, ve které by měla žalovaná svůj závazek splnit. I když je z obsahu dalších částí protokolu zřejmé, jakou nemovitost měli účastníci na mysli, pro platnost smlouvy týkající se budoucího převodu vlastnictví k nemovitosti to nestačí. I odvolací soud je proto toho názoru, že právní povinnost z takovéto dohody žalované přímo nevznikla.

Je však zřejmé, že žalobce nežaluje plnění z tohoto právního úkonu, žaluje peněžní částku, která pro něj představuje majetkovou újmu související s tím, že „veden důvěrou“ ve splnění slibu žalované, uzavřel pro něj výrazně nevýhodnou dědickou dohodu, přičemž žalovaná posléze svůj slib odmítla splnit. Žalobce tedy tvrdí, že mu vznikla majetková újma tím, že žalovaná nesplnila svůj slib, neboť kdyby jej splnila, zvětšil by se jeho majetek o hodnotu kolny schopné odděleného užívání (přístupné). Protože svůj slib žalovaná nesplnila,

tvrdí žalobce, že mu byla způsobena majetková újma, protože tyto majetkové hodnoty nezískal, ač je podle vzájemné dohody získat měl.

Podle § 420 o.z. za škodu zodpovídá i ten, kdo ji způsobil úmyslným jednáním proti dobrým mravům.

Východiskem tohoto ustanovení je zakotvení povinnosti zachování společenských vztahů i za těch okolností, kdy konkrétní povinnosti nejsou vyjádřeny v právním předpise, nýbrž vyplývají z dobrých mravů. Jde tak o sekundární povinnost, která vzniká v důsledku úmyslného jednání proti mimoprávním pravidlům, které však právní řád touto cestou staví naroveň pravidlům právním. Povaha této odpovědnosti spočívá v tom, že jednání proti dobrým mravům má – kromě morálního odsouzení – za následek i občanskoprávní odpovědnost, jsou-li dány její předpoklady. Občanský zákoník se omezuje na sankcionování nejzávažnějších jednání proti dobrým mravům, a to jen jednání úmyslných (úmysl přímý – nepřímý). Nemusí jít přímo o úmyslné způsobení škody, nýbrž o úmyslné jednání proti dobrým mravům, které mělo za následek vznik, popřípadě zvětšení rozsahu škody, a tohoto následku je si škůdce vědom. Úmysl se tedy neváže jen ke způsobení škody, nýbrž i k vlastnímu jednání, které sice nedosahuje intenzity protiprávnosti, nicméně je v rozporu s dobrými mravy a je způsobilé vyvolat škodu. V případě odpovědnosti podle § 424 se zavinění škůdce nepresumuje, důkazní břemeno ve sporu je na poškozeném. Předpoklad odpovědnosti dle citovaného ustanovení je 1) úkon proti dobrým mravům (jak konání, tak i opomenutí, jestliže bylo na místě jednání s dobrými mravy) vznik škody, příčinná souvislost mezi vzniklou škodou a úkonem proti dobrým mravům a konečně také zavinění ve formě úmyslu. (viz. Komentář k občanskému zákoníku, 2. vydání, 2009, autoři Prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc. a další)

Vzhledem k tomu, že okresní soud se z tohoto pohledu věci nezabýval, nezjišťoval rozhodné skutečnosti týkající se shora uvedeného ustanovení, přičemž příslušná skutková tvrzení byla ze strany žalobce alespoň v podstatných rysech uvedena, důkazy byly navrženy, není důvod, aby sám odvolací soud doplňoval důkazní řízení (§ 213 odst. 4 věta za středníkem o.s.ř.). Proto bylo nutno napadený rozsudek zrušit podle § 219a odst. 2 o.s.ř..

Podle § 221 odst. 1 písm. a) se věc vrací okresnímu soudu k dalšímu řízení.

Lze ještě připomenout, že skutečnost, že nebyl uzavřen platný právní úkon a že žádného právního úkonu tedy nevznikla žalované právní povinnost, nevyklučuje jednání proti dobrým mravům. Je zřejmé, že žalovaná nedodržela to, co slíbila, a to při vědomí, že žalobce se „zřekl“ svého zákonného dědického podílu právě pro její slib. Je třeba zvážit, zda slib, který žalovaná dala v dědickém řízení, byl splnitelný alespoň v nejmenší možné míře. Pokud by vůbec splnitelný nebyl, nemělo by jeho nesplnění žádné právní následky, protože odmítnutí splnit „nesplnitelné“ by nemohlo být chápáno jako jednání v rozporu s dobrými mravy. Okresní soud musí také vážit, jaká by byla výše škody, pokud dospěje k závěru, že škoda žalobci vznikla. V neposlední řadě (případně prioritně) se musí zabývat námitkou promlčení,

a to ze všech pohledů, které vnesli, jak před soudem prvního stupně, tak v řízení před odvolacím soudem, do problematiky oba účastníci.

Podle § 224 odst. 3 o.s.ř. zruší-li odvolací soud rozhodnutí a vrátí-li věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení nebo postoupí věcně příslušnému soudu, rozhodne o náhradě nákladů soud prvního stupně v novém rozhodnutí o věci.

P o u ě n í : Proti tomuto usnesení není dovolání přípustné.

Krajský soud v Českých Budějovicích
dne 13. října 2010

JUDr. Milena B a b k o v á
předsedkyně senátu

